

04 Utrecht: Ledig Erf - Weerdsluis

Van Dorestad naar Dokkum route 4

Van Dokkum naar Dorestad - in de voetsporen van Bonifatius - telt 24 etappes, verdeeld over zes landschapsblokken. Uitgebreide inhoudelijke informatie is te vinden in de papieren gids, geschreven door Kees Volkers en uitgegeven door Museum Dorestad in samenwerking met Uitgeverij Gegarandeerd Onregelmatig.

Routebeschrijving

Start

Tolsteegbrug. Loop richting stad, eerste rechts (Wijde Doelen), deze knikt naar links (Nicolaasdwarsstraat) en komt uit op het Nicolaaskerkhof met de St. Nicolaaskerk. Hier rechts. Naast de kerk is de ingang van het Centraal Museum.

Centraal Museum

Het museum is gevestigd in het vm. Agnietenklooster, collectie omvat onder meer Utrechtse geschiedenis en kunst. In de middeleeuwse kelder is Het Utrechts Schip te zien, opgegraven in 1930. Aanvankelijk dacht men aan een schip uit de 8e eeuw, maar later is het gedateerd rond het jaar 1000. Niettemin geeft het een indruk van de schepen waarmee Bonifatius met zijn gevolg door onze contreien moet hebben gevaren.

Loop verder langs museum door de Agnietenstraat, bij afslag links rechtdoor, we komen uit op de Nieuwegracht. Hier meteen links langs het water.

Nieuwegracht

Gegraven tussen 1390 en 1393 om dit deel van de stad te ontsluiten, te ontwateren en van bluswater te voorzien. Ook hier de kenmerkende werven met werfkelders, in een kleinere uitvoering. In de oosthoek de restanten van het bastion Sonnenborgh - met Sterrenwacht - in de 19e eeuw opgenomen in het Zocherplantsoen.

Volg de gracht, tussen nr 65 en 63 is links een poort, deze leidt naar Catharijneconvent.

Catharijneconvent en Catharinakathedraal

In het voormalige klooster voor Karmelieten en Johannieten is het museum voor kerkelijke historie gevestigd. De kloosterkerk uit 1550 is de St. Catharinakathedraal, sinds 1853 de kathedrale kerk van het aartsbisdom Utrecht. Kerk en museum bezitten o.a. een grote collectie relieken van heiligen, waaronder Willibrord en Bonifatius.

Utrechtse relieken

Bij zijn bezoek in 691 aan paus Sergius kreeg Willibrord van de paus een aantal relieken mee van heiligen. Ervaring had geleerd dat relieken van grote betekenis konden zijn bij het missiewerk. De verering van relieken - een botsplinter of een stukje mantel van een heilige - verschilde in principe niet veel van de heidense verering van amuletten en heilige bomen, relieken verkleinden de afstand tussen heidenen en het christendom.

De kerken in Utrecht beschikten over een groot aantal relieken. Tijdens de Reformatie is een deel daarvan verloren geraakt of over Europa verspreid, toch zijn er nog genoeg over om van een 'reliëkschat' te spreken, met o.a. relieken van Willibrord, Bonifatius, Liudger, Eoban, Gregorius, Willehad en andere missionarissen uit de begintijd. Veel van deze relieken zijn terecht gekomen in de St. Gertrudiskerk, die in de 19e eeuw als kathedrale kerk van de oud katholieken werd aangewezen, en in de collectie van het Catharijneconvent.

Een kerk of abdij die wat wilde voorstellen had relieken in bezit, het liefst van de meest prestigieuze heiligen. Ze verhoogden de status van de kerk en trokken pelgrims. De grootste reliëkschatten bezaten de twee oudste kerken: de St. Salvator en de Dom. De handel in relieken was levendig. Bekend is dat de Utrechtse bisschop Balderik (918-973) een verwoed reliekenverzamelaar was. Tijdens de kruistochten moet ook Utrecht belangrijke overblijfselen van Maria, het kruis van Christus, apostelen en andere martelaren verworven hebben.

Een recente inventarisatie wees uit dat Utrechtse kerken - voor de Reformatie - honderden relieken bezaten. Toch bleek dit niet bijzonder genoeg om van Utrecht een belangrijk pelgrimsoord te maken. De laatste jaren leek de relieken-verering weer meer in de belangstelling te komen. In 2002 werd in Utrecht de Willibrordprocessie in ere hersteld, waarbij een reliëkschrijn met gebeente van Willibrord door de stad werd gedragen. De aanvankelijk grote belangstelling nam echter snel weer af, de laatste processie was in 2019.

Relieken konden veel waard zijn, dus lag fraude al snel op de loer. Modern onderzoek van enkele stukken uit de Utrechtse collectie wees uit dat een stuk sandaal van Willibrord en een koorkap van Bonifatius uit respectievelijk de 12e en 13e eeuw dateerden. In een wereld die toch al rijk is aan mythes en legenden is vaak onzeker hoe authentiek de relieken zijn. 'Van alle splinters van het kruis van Jezus kan je een schip bouwen', is een uitspraak van Calvijn, die de verering van relieken 'heidens' noemde. Het is dan ook een typisch katholiek verschijnsel.

Ga verder door de poort naar de andere uitgang, daar rechts (met direct rechts de entree van de kathedraal) en volg de Lange Nieuwstraat. Deze komt uit op het Domplein.

Domplein

Onder het plaveisel liggen nog de fundamenten van het Romeinse castellum en de oudste kerken en huizen van Utrecht. Deze zijn te bezoeken in museum DomUnder. In 1254 begon de bouw van de Domkerk, die duurde tot 1517. De Domtoren verrees tussen 1321 en 1382. Het Domplein is ontstaan na het instorten van het middenschip van de Domkerk tijdens de orkaan van 1674. Pas in 1826 werd de ruïne opgeruimd. Zie inleiding.

Loop om de Domtoren heen door de Servetstraat, deze komt uit op de Oudegracht, hier rechts (Vismarkt), en je loopt tegen het Stadhuis aan. Links aanhouden voor hoofdingang.

Stadhuis

Een conglomeraat van Middeleeuwse panden, al sinds 1343 op deze plek gevestigd. De neoclassicistische voorgevel is uit 1824. In 2001 kwam een nieuwe entree aan de achterzijde gereed, van de Spaanse architect Enric Miralles. In 2014 is naast het Centraal Station een nieuw Stads kantoor geopend, het 'oude' stadhuis heeft echter nog steeds een bestuursfunctie.

Blijf gracht volgen; voor ons rijst een statig pand op met vier vrouwenbeelden.

Winkel van Sinkel

In 1839 opende de Amsterdamse winkelier Anton Sinkel hier Nederlands eerste warenhuis: de Winkel van Sinkel. De neoclassicistische gevel van P. Adams is verrijkt met gietijzeren vrouwenfiguren. Op de werf onder het pand stond tot 1839 de stadskraan, tot deze bezweek bij het ophijzen van de dames. Naar de werf leidt een overkluisd middeleeuws 'wed'.

Sla hier rechtsaf (we verlaten de gracht) de Ganzenmarkt op en dan rechtdoor (Minrebroederstraat). Aan het eind rechts vinden we de entree tot de St. Willibrorduskerk.

St. Willibrorduskerk

Een gave neogothische kerk uit 1876 naar ontwerp van A. Tepe. Achter de sobere straatgevel tref je een zeer rijk interieur in de traditie van het St. Bernulphusgilde en gebrandschilderde ramen van Heinrich Geuer.

Loop Minrebroederstraat uit en sla linksaf, Janskerkhof, waar we meteen stuiten op een standbeeld van Willibrord.

Janskerk en Standbeeld Willibrord

Het 'ruiterstandbeeld' van Albert Termote is in 1947 geplaatst. In zijn hand draagt Willibrord een Fries kerkje. Daarachter de Janskerk (11e eeuw) die deel uitmaakt van het Utrechtse kerkenkruis. Oorspronkelijk tufstenen metselwerk nog te zien aan de noordzijde, choor en voorgevel zijn 16e- en 17e-eeuws. Net als de Domkerk werd de Janskerk in 1674 zwaar beschadigd door de orkaan.

We houden op Janskerkhof links aan, lopen de Lange jansstraat in die uitkomt op de Neude.

Neude

Bekend van Monopoly, is een plein waar in de tijd van Bonifatius nog een rivierarm lag. Het vm. postkantoor (J. Crouwel, 1922) heeft een monumentale hal en is recent verbouwd tot bibliotheek (openbaar toegankelijk), supermarkt en boekhandel.

Na de Neude rechtdoor (Potterstraat), we kruisen weer de Oudegracht, over de brug meteen rechts de gracht volgen tot nr 69.

Augustinuskerk

Schoolvoorbeeld van een kerk in Waterstaatstijl (1839, Karel Georg Zocher). Typerend voor deze neoclassicistische stijl zijn de zuilen, het timpaan en het korte klokkentorentje. Waterstaat financierde de bouw van nieuwe katholieke kerken, maar vond hogere torens geldverspilling.

Oudegracht volgen tot de laatste stenen brug, waarop we een bronzen beeldje zien staan.

Katrijn

Op Oudegracht 17 (zie gevelsteen) woonde brouwersvrouw en Utrechtse volksheldin Katrijn van Leemput. Op de brug staat zij afgebeeld met een houweel. In 1576 trok zij met een leger vrouwen naar de Vredenburg, om een begin te maken met de afbraak van de gehate Spaanse dwangburcht.

We gaan rechts de brug over, daarna links en kruisen de singel via de Weerdbrug (1862). Hier stond tot 1833 de Weerdpoort.

Weerdpoort

Dit was de noordelijke entree tot de stad, fundamenteën van de poort liggen naast de brug. Daarnaast het Nijntjepleintje. De Oudegracht komt hier uit in de stadssingel. De toegang tot de gracht (onder de brug) wordt bewaakt door een Duitse kazemat uit 1940. De prent is uit 1829, met rechts de toren van de Jacobikerkerk.

Na de brug rechtdoor water blijven volgen. We komen uit bij de Weerdsluis.

Einde etappe

Weerdsluis

De eerste schutsluis werd in 1609 gebouwd, daarvoor was er alleen een keersluis. Het peilverschil tussen Oudegracht en Vecht bedraagt 90 centimeter. Het huidige complex dateert uit 1824. Tot de opening van het Merwedekanaal (1892) was dit een belangrijk punt in de Keulse Vaart (Amsterdam-Rijn). Tegenwoordig vooral plezierboten. Nabij de Weerdsluis is in 2022 een replica van de Stadskraan geplaatst

4 **Neem een abonnement!**
Meer dan 1500 wandelkaarten

voor slechts
€ 13,50